

Z České demografické společnosti

První diskusní večer v novém roce proběhl 18. ledna 2017. *Ladislav Průša* (VÚPSV, VŠE) vystoupil s příspěvkem na téma **Je naše společnost připravena na řešení důsledků stárnutí populace?** V úvodu svého vystoupení seznámil posluchače s projekcí obyvatelstva ČR do roku 2100, ze které jasně vyplývá, že bude docházet ke stárnutí populace ČR a s tím souvisejícímu zvyšování podílu osob závislých na poskytování služeb sociální péče. Dalším důsledkem nepochybně bude nárůst výdajů na sociální péči, potřeba zajištění dostatečné velkých kapacit v domovech pro seniory a zajištění pečovatelské služby. Dále upozornil na fakt, že se stárnutím populace se bude zvyšovat počet příjemců příspěvku na péči. Pro zvládnutí budoucí situace je nutné zajistit efektivní systém financování sociálních služeb, dlouhodobou jistotu poskytovatelů sociálních služeb, zlepšit odměňování pracovníků v sociálních službách, zajistit hmotnou podporu pečujícím osobám, případně zavést pojištění na péči. Výrazně porostou také výdaje zdravotních pojišťoven (v roce 2030 by mohly být téměř dvojnásobné, než byly v roce 2014). Bude tedy nutné zvýšit sazby pojistného na zdravotní pojištění (i za tzv. státní pojištěnce) a jako nevyhnutelná se jeví i nutnost zvýšení spoluúčasti pacientů při poskytování zdravotní péče.

Únorovým diskusním večerem (15. února) provedla *Šárka Daňková* (ÚZIS) a *Michala Lustigová* (PřF UK). Přednášející se věnovaly **Výběrovým šetřením EHIS a EHES 2014 v ČR**. Š. Daňková v úvodu prezentace vysvětlila rozdíl mezi EHIS = (European) Health Interview Survey / (Evropské) dotazovací šetření o zdraví, EHES = (European) Health Examination Survey / Evropské šetření zdravotního stavu populace s lékařským vyšetřením. Dále se věnovala šetření EHIS, které je prováděno ve všech zemích EU a pro některá témata je jediným zdrojem, jak informace získat. Mezi nevýhody šetření může patřit nutnost populačního odhadu, protože se jedná o výběrové šetření nebo určité zkreslení subjektivním pohledem respondenta. Z šetření se o respondentovi lze dozvědět

detailní sociodemografické charakteristiky, výskyt chronických onemocnění, využívání zdravotní péče (frekvence, útrata, ...) a charakteristiky životního stylu (kouření, váha, sport, alkohol, ...). Data z šetření mají velký potenciál při zpracování politických koncepcí v oblasti zdraví a sociální péče, při strategickým plánování nebo monitoringu preventivních opatření na různých úrovních. Šetření je prováděno ÚZISEm ve spolupráci s ČSÚ (tazatelská síť). Šetření EHES, které navazovalo na EHIS, se věnovala M. Lustigová. Lékařské vyšetření zahrnovalo měření krevního tlaku, antropometrická měření a analýzu žilní krve a vyšetřeno bylo 1 220 respondentů. Cílem šetření bylo získat informace o rizikových faktorech větší chronických neinfekčních onemocnění a jejich prevalence, odhalit nedidiagnostikované případy, zjistit podíl osob ve „zdravé“ populaci, které své rizikové faktory neznají, případně nejsou dobře léčeni a objektivizovat údaje sdělené respondentem v dotazníku. Data by měla také poskytnout podklady pro přípravu včasných preventivních opatření včetně hodnocení preventivních programů na podporu zdraví.

Janu Vrabcovou (VÚPSV, VŠE) přivítali posluchači na půdě Vysoké školy ekonomické v Praze 15. března 2017. V prezentaci se věnovala tématu **Senioři – sociální skupina ohrožena exekucemi?** V posledních letech roste zadluženost celé populace ČR. U seniorů může být způsobena snahou pomoci svým blízkým, nákupem na nechvalně proslulých předváděcích akcích nebo sníženou schopností orientace v nabídce finančních služeb. Řada seniorů si ale dluh přenesla ještě z ekonomicky aktivního života a ze starobního důchodu ho není schopna řádně splácet. Na základě dat z České správy sociálního zabezpečení J. Vrabcová zjistila, že počet osob s exekucí mezi rokem 2004 a 2015 narostl 3,4krát, přitom počet osob pobírajících důchod narostl o necelých 10 %. Ačkoliv dochází k nárůstu podílu osob s exekuční srážkou z důchodu, v porovnání s celorepublikovým průměrem není mezi osobami pobírajícími důchod takový podíl osob s exekucí jako

v celé populaci (2,8 %, resp. 7 %). Z krajského srovnání vyplynulo, že nejvyšší podíl zadlužených osob je v kraji Ústeckém, Moravskoslezském, Libereckém a Karlovarském.

Na posledním diskusním večeru v tomto akademickém roce (19. dubna 2017) vystoupila *Kornélia Cséfalvaiová* (FIS VŠE) s přednáškou na téma **Demence v České republice**. Přítomné posluchače upozornila na nejednotnost definic a metodik, díky čemuž vznikají velmi různorodé výsledky. Dosud neexistuje žádný relevantní výzkum v oblasti očekávaného nárůstu počtu demenčních osob. Mezi hlavní determinanty demence nebo těžkých kognitivních poruch patří věk, naopak vyšší vzdělání a rodinný stav, resp. byd-

lení s partnerem, kognitivní funkce ovlivňuje kladně. Autorka nastínila, jak lze provést odhad budoucího počtu demenčních osob pomocí prognózy ČSÚ. I toto ale naráží na problém – není znám počet osob s demencí. Na základě zahraničních studií je možné odhadnout, že v ČR je to přibližně 150 tisíc osob. Na základě několika provedených analýz autorka dospěla k závěru, že počet osob s demencí bude v roce 2050 výrazně vyšší.

Všechny prezentace z uplynulých diskusních večerů ČDS a seznam plánovaných diskusních večerů naleznete na:

<http://www.czechdemography.cz/akce/dv/uplynule-dv/>.

MP

Dagmara Dzúrová se dožívá významného životního jubilea

Prof. RNDr. Dagmara Dzúrová, CSc., se narodila dne 8. června 1957 v Praze. V roce 1983 absolvovala studium oboru sociální a ekonomické geografie na *Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy*, kde o té doby pracuje. Přestože působila a dodnes působí na katedře sociální geografie a regionálního rozvoje, její hlavní odborné zaměření spadá do oblasti demografie. S katedrou demografie a geodemografie dlouhodobě úzce spolupracuje a významně se podílí na rozvoji českého demografického výzkumu. Od počátku své vědecké činnosti se věnuje otázkám nemocnosti a úmrtnosti a stala se v této oblasti demografie mezinárodně uznávanou odbornicí. Dále se výrazně zasloužila o využití demografie v interdisciplinárním výzkumu. Zabývá se problematikou kvality života, zdravotního

stavu obyvatel, jeho prostorovou diferenciací, sociálně-patologickými jevy a procesy v populacích.

V roce 2007 se habilitovala z demografie prací na téma **Zdraví a společnost, dopad sociálních vlivů na zdraví člověka** a v roce 2016 byla jmenována profesorkou demografie na Univerzitě Karlově. V rámci pedagogické činnosti se orientuje na širší souvislosti populačního vývoje, přednáší důležité metodologické kurzy pro studenty demografie a sociální geografie a jako školitelka se podílí na vedení závěrečných prací z demografie v bakalářském, magisterském i doktorském stupni studia. Jako garantka se zasloužila o přípravu a vznik nového magisterského studijního programu Epidemiologie a studijního oboru Sociální epidemiologie, jež je od školního

roku 2014/2015 akreditován na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy.

Dosavadní výzkumná činnost prof. Dzúrové je široká a v současnosti pokrývá i další oblasti – sociální epidemiologii a sociální psychiatrii, mezinárodní migraci a zdraví, sociální exkluzi a integraci vybraných skupin do majoritní společnosti se zaměřením na imigranty a osoby zdravotně znevýhodněné. V rámci českého výzkumného prostoru je vedoucí univerzitního centra excelence zaměřeného na výzkum sociálně-prostorových nerovností a rizik na počátku 21. století. Dále je také vedoucí výzkumného týmu GeoQol – Centra výzkumu zdraví, kvality života a životního stylu v geodemografických souvislostech postkomunistické společnosti a současně je členkou výzkumného týmu GeoMigrace. Prof. Dzúrová byla a je řešitelkou nebo spoluřešitelkou řady národních výzkumných projektů GA ČR – Eurocores, GA ČR, IGA MZ ČR. Například v letech 2010–2014 byla hlavní řešitelkou projektu IGA MZ ČR zaměřeného na analýzu vztahu zdravotně rizikového chování mládeže a socio-geografických determinant prostředí.

Mimořádné je její zapojení do mezinárodního výzkumu, především evropských projektů 7. rámcového programu EU a 8. rámcového programu pro výzkum a vývoj – Horizont 2020. Konkrétně lze zmínit její roli hlavní řešitelky spolupracujícího českého centra v rámci Horizont 2020 **Euro-Healthy: Shaping EUROpean policies to promote HEALTH equity** (2015–2018), hlavní řešitelky spolupracujícího českého centra v rámci 7thFP- **SANCO: Socioeconomic inequalities in mortality: Evidence and policies in cities of Europe** (2009–2012) a hlavní řešitelky spolupracujícího českého centra v rámci 7thFP- **HEALTH: Evaluating the impact of structural policies on health inequalities and their social determinants and fostering chase** (2012–2016). V rámci mezinárodní spolupráce navázala prof. Dzúrová kontakty s celou řadou zahraničních pracovišť. V letech 1997–2002 byla členkou Steering Committee ESF programu: *Social Variations in Health Expectancy*. V roce 2002 absolvovala měsíční stáž jako senior reseach fellow na University College London, Department of Epidemiology and Public Health. V akademickém roce 2002/2003 byla jako post-doctoral fellow na University of California, Berkeley, School of Public Health a v následujícím pětiletém období byla jejím externím členem a spolunositelkou

výzkumného projektu US Fogarty. Od roku 1998 je členkou redakční rady časopisu *Health&Place* a *Social Science and Medicine publication, Elsevier*.

Výsledkem její vědecké činnosti je rozsáhlá publikační činnost a to často se zahraničními spoluautory. Je spoluautorka 2 monografií (např. z roku 2000 – D. Dzúrová, E. Smolová a E. Dragomirecká: **Duševní zdraví v sociodemografických souvislostech**) a na 3 monografiích se podílela jako editorka (např. z roku 2002 – D. Dzúrová, E. Dragomirecká: **Sebevraždnost obyvatel České republiky v období transformace společnosti**). Dále je autorkou nebo spoluautorkou 21 kapitol v monografiích a 60 článků v odborných recenzovaných časopisech, z nichž 23 je publikováno v mezinárodně významných časopisech.

Prof. Dzúrová také působila a působí v řadě akademických i jiných funkcích. V letech 2006–2013 byla členkou kolegia děkana PŘF UK a proděkanou pro studium a studijní záležitosti. Od roku 2006 až dosud je členkou vědecké rady geografické sekce a členkou vědecké rady PŘF UK. Od roku 2014 zastává funkci *vedoucí katedry sociální geografie a regionálního rozvoje PŘF UK* a je také členkou výboru *České demografické společnosti*. Od roku 2016 je jmenovanou členkou *pracovní skupiny pro otázky nerovností ve zdravotnictví ministra zdravotnictví ČR*. Navíc dlouhodobě aktivně pracuje v občanském sektoru podporující začleňování osob zdravotně znevýhodněných do společnosti. Velmi se zasloužila o rozvoj celostátní občanské společnosti *Downsyndrom.cz*, kde nejprve působila jako členka výboru a od roku 2000 jako předsedkyně.

Za svou vědeckou, pedagogickou a popularizační činnost dostala řadu ocenění. Již v roce 1991 získala *Cenu prof. Šauera*, kterou uděluje Česká demografická společnost za mimořádnou demografickou práci roku. V roce 2001 obdržela *I. cenu Vládního výboru* v kategorii děl popularizujících problematiku zdravotního postižení za publikační materiál určený pro zdravotnictví a v roce 2001 byla členkou autorského kolektivu, který získal *Národní psychiatrickou cenu prof. V. Vondráčka* za publikaci **Psychiatrická nemocnost obyvatel České republiky**. Poslední cenu získala na návrh Akademického senátu PŘF UK v roce 2013, a sice *Medaili děkana Přírodovědecké fakulty UK* za mimořádný přínos k rozvoji fakulty a šíření jejího dobrého jména.

Předložený výčet pracovních úspěchů, důležitých milníků a významných ocenění prof. Džúrové dokumentuje vrchol pracovní kariéry, v němž se zúročila neúnavná snaha, cílevědomost a značné pracovní nasazení. Zároveň je třeba ocenit velmi záslužnou práci prof. Džúrové v občanském sektoru, kde mimo jiné mohla využít své výjimečné organizační schopnosti a realizovat svůj zájem o zlepšení podmínek ve spo-

lečnosti ve prospěch jiných lidí. Skloubení náročných pracovních úkolů a povinností vyplývajících z funkcí, které zastávala a zastává, s rodinnými potřebami vyžadovalo velké úsilí a trpělivost, za což jí patří obdiv a úcta.

Do budoucna přejeme jubilantce hodně sil, další úspěchy a radostné chvíle v pracovním i osobním životě.

Jiřina Kocourková

Vybrané publikace od roku 2010

- Džúrová, D. – Spilková, J. – Vraný, M. 2016. Substance misuse and its risk perception in European teenagers. *Children's Geographies*, Volume 14, Issue 2, 203–216. IF=1,411.
- Hu, Y. – Lenthe, F. J. V. – Borsboom, G. – Looman, C. W. N. – Bopp, M. – Burström, B. – Džúrová, D. – Ekholm, O. – Klumbiene, J. – Lahelma, E. – Leinsalu, M. – Regidor, E. – Santana, P. – Gelder, R. – Mackenbach, J. P. 2016. Trends in socioeconomic inequalities in self-assessed health in 17 European countries between 1990 and 2010. *J Epidemiol Community Health*, 70, pp. 644–652. Published Online First: 19, Jan 2016. IF=3,392.
- Džúrová, D. – Csémy, L. – Spilková, J. – Lustigová, M. (ed) 2015. *Zdravotně rizikové chování mládeže v Česku*. Praha: SZÚ. 133 s. Džúrová, D. – Drbohlav, D. 2014. Gender inequalities in the health of immigrants and workplace discrimination in Czechia. *BioMed Research International*, Vol 2014, Public Health, Article ID 480425, 9 pages. IF=2,880.
- Džúrová, D. – Winkler, P. – Drbohlav, D. 2014. Immigrants' access to health insurance: no equality without awareness. *Int. J. Environ. Res. Public Health*, 11(7), pp. 7 144–7 153. IF=1,998.
- Spilková, J. – Džúrová, D. – Pitoňák, M. 2014. Perception of neighborhood environment and health risk behaviors in Prague's teenagers: a pilot study in a post-communist city. *International Journal of Health Geographics*, 13(41), Doi:10.1186/1476-072X-13-41. IF=1,97.
- Malmusi, D. – Drbohlav, D. – Džurova, D. – Palencia, L. – Borrell, C. 2014. Inequalities in healthcare access by type of visa in a context of restrictive health insurance policy: the case of Ukrainians in Czechia. *International Journal of Public Health*, 59(5), pp. 715–9. Doi: 10.1007/s00038-014-0592-4. IF=1,993.
- Kažmír, L. – Džurova, D. – Csémy, L. – Spilková, J. 2014. Multiple health risk behaviour in Czech adolescents: Family, school and geographic factors. *Health&Place*, 29, pp. 18–25. IF=3,158.
- Hoffmann, R. – Borsboom, G. – Saez, M. – Marí-Dell'Olmo, M. – Burström, B. – Corman, D. – Costa, C. – Deboosere, P. – Domínguez-Berjón, M. F. – Džúrová, D. – Gandarillas, A. – Gotsens, M. – Kovács, K. – Mackenbach, J. – Martikainen, P. – Maynou, L. – Morrison, J. – Palència, L. – Pérez, G. – Pikhart, H. – Rodríguez-Sanz, M. – Santana, P. – Saurina, C. – Tarkiainen, L. – Borrell, C. 2014. Social differences in avoidable mortality between small areas of 15 European cities: an ecological study. *International Journal of Health Geographics*, 13(8). Doi:10.1186/1476-072X-13-8. IF=2,62.
- Drbohlav, D. – Štych, P. – Džúrová, D. 2013. Smuggled Versus Not Smuggled Across the Czech Border. *International Migration Review*, 47(1), pp.1–32. IF=1,149.
- Hoffmann, R. – Eikemo, T. E. – Kulhanová, I. – Dahl, E. – Deboosere, P. – Džúrová, D. – Oyen, H. – Rychtaříková, J. – Strand, B. H. – Mackenbach, J. P. 2013. The potential impact of a social redistribution of specific risk factors on socioeconomic inequalities in mortality: illustration of a method based on population attributable fractions. *J Epidemiol Community Health*, 67(1), pp. 56–62. IF=3,192.
- Rodin, D. – Stirbu, I. – Ekholm, O. – Džúrová, D. – Costa, G. – Mackenbach, J. P. – Kunst, A. E. 2012. Educational inequalities in blood pressure and cholesterol screening in nine European countries. *J Epidemiol Community Health*, 66(11) pp. 1 050–1 055. IF=2,983.
- Spilková, J. – Džúrová, D. – Pikhart, H. 2011. Inequalities in smoking in the Czech Republic: Societal or individual effects? *Health and Place*, 17, pp. 215–221. IF=3,158.
- Veselý, A. – Džúrová, D. (eds.) 2011. *Substance Use in a Comparative Perspective, The Case of Bulgaria, Czechia, Croatia, Romania and Slovakia*. Praha: Karolinum Press, 273 s.

- Pikhart, H. – Drbohlav, D. – Džurová, D. 2010. The Self-reported Health of Legal and Illegal/Irregular Immigrants in the Czech Republic. *International Journal of Public Health*, 55, pp. 401–411. IF=0,6.
- Džurová, D. – Spilková, J. – Pikhart, H. 2010. Social inequalities in alcohol consumption in the Czech Republic: a multilevel analysis. *Health and Place*, 16(3), pp. 590–7. IF=3,158.
- Roskam, A. – Kunst, A. E. – Oyen, H. – Demarest, S. – Klumbiene, J. – Regidor, E. – Helmert, U., Jusot, F. – Dzurová, D. – Mackenbach, J. P. 2010. Comparative appraisal of educational inequalities in overweight and obesity among adults in 19 European countries. *International Journal of Epidemiology*, 39, pp. 392–404. IF=5,262.

Životní jubileum Eduarda Maura

V letošním roce oslavuje významné jubileum prof. PhDr. Eduard Maur, CSc. Kromě osmdesáti let, které 1. 4. 2017 uplynuly od jeho narození, bychom si však v souvislosti s jeho osobou mohli připomenout ještě jiné výročí – totiž 55 let od začátku oslavencova vědeckého působení. V roce 1962 Eduard Maur nastoupil jako asistent na FF UK, kde jako emeritní profesor působí dodnes, a zároveň publikoval i svoji první časopiseckou studii. Během uplynulých let se počet publikovaných článků rozrostl již na několik stovek a přibyly i monografie či učebnice. Ohromující je nejen počet, ale i záběr zájmů a výzkumných témat, jímž se Eduard Maur věnuje. Hlavním těžištěm jeho bádání jsou hospodářské a sociální dějiny raného novověku s přesahem do středověku i novějšího období, kromě toho se zabývá například i dnes velmi žádaným a aktuálním výzkumem míst paměti. Již v 60. letech se však u Eduarda Maura vyprofilovala ještě další specializace, a to historická demografie.

Byl to právě Eduard Maur, který stál u zrodu tohoto oboru u nás, a bez nadsázky lze říci, že je dosud hlavní osobností, která má formující vliv na směřování českého historikodemografického výzkumu. Nejviditelnějším a trvalým výsledkem této jeho činnosti je časopis *Historická demografie*, který si rovněž připo-

míná své výročí, neboť byl založen před 50 lety Komisí pro historickou demografii, v níž tehdy Eduard Maur působil jako tajemník. S půlstoletím existence tohoto periodika je Eduard Maur neodmyslitelně spjat, a to jak autorsky, tak editorsky – v současné době zastává

funkci jeho šéfredaktora. Časopis *Historická demografie* se stal klíčovou platformou, na níž mohl být v tehdejší Československu nově etablovaný obor úspěšně rozvíjen. Po několika letech však začalo být zřejmé, že je třeba roztržičnost záberů jednotlivých autorů soustředit tak, aby bylo možné podat ucelený výklad o populačním vývoji českých zemí v minulosti. Výsledkem intenzivní práce na tomto úkolu, na nějž se Eduard Maur spolu s dalšími spolupracovníky zaměřil, se staly

významné kolektivní práce, které byly publikovány v letech 1990–2002: *Dětství, rodina a stáří v dějinách Evropy* (1990); *Dějiny obyvatelstva českých zemích* (1996); *Přirozená měna obyvatelstva českých zemí v 17. a 18. století* (1999); *Zrod velkoměsta* (2002). Eduard Maur však zároveň chápal, že podobný výzkum není možné provádět izolovaně, ale že je třeba rozvíjet i mezinárodní spolupráci. I v tomto ohledu měl na co navazovat, neboť i v dobách, kdy obecné historické bádání mělo jen omezený kontakt se západoevropským akademickým světem, se na historikodemografickém poli kontakty

s především francouzskou historiografií mohly rozvíjet relativně nerušeně. V 90. letech stanul v čele českých historiků, kteří se podíleli na realizaci mezinárodního výzkumného projektu *Soziale Strukturen in Böhmen*, který byl v letech 1992–1999 financován Volkswagen-Stiftung. I z tohoto projektu vzešly významné publikace – především dva sborníky příspěvků, ale též řada dalších článků a monografií jednotlivých účastníků projektu, pro jejichž vznik byly diskuse i podněty a rady, které Eduard Maur jednotlivým autorům vždy ochotně poskytoval, bez pochyby inspirativní.

O aktivitě a mimořádném záběru Eduarda Maura v novém století svědčí výběrová bibliografie jeho prací z let 1999–2011, která byla před pěti lety publikovaná na stránkách Historické demografie a která čítá více než sto položek. Pro českou historickou (a zvláště

historickodemografickou vědu) je pak potěšující, že Eduard Maur si svoji činnost udržuje i nadále, což dokládá i zde připojený výběrový seznam jeho prací publikovaných v letech 2011–2016. Nalezneme na něm i zajímavou studii *Sociální aspekty demografického vývoje*, která je založena na příspěvku předneseném na X. sjezdu českých historiků v roce 2011. V něm se autor mj. zamýšlí nad novými postupy v historickodemografickém bádání a nad možnostmi jejich aplikace v našem prostředí. Jde o velmi podnětný text, z něhož je patrné, že Eduard Maur ani nyní nepřestává být vůdčím duchem v dalším směřování historickodemografických výzkumů. Doufejme, že z této jeho role bude moci historická demografie těžit ještě další dlouhá léta.

Alice Velková

Výběrová bibliografie prof. PhDr. Eduarda Maura, CSc. za období 2011–2016

- Angelo Soliman – černý otrok, komorník, svobodný zednář a muzejní exponát. *Theatrum historiae*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2011, 9, s. 285–300.
- Kubata dal hlavu za Blata. Historie a paměť. In: *Historik nad šachovnicí dějin: k pětasedmdesátinám Jana Galandauera*. Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2011, s. 41–54.
- Bavor, Prus a Francouz – obavy, naděje, skutky. Ke vztahu okupačních vojsk a vesnického obyvatelstva v Čechách za války o rakouské dědictví. *HOP. Historie – Otázky – Problémy*, 2011, roč. 3, č. 1, s. 163–171.
- Racek Chlévec z Malšína. Zapomenutý válečník 15. století. In: *Zrození mýtu. Dva životy husitské epochy. K počtě Petra Čorneje*. Praha: Paseka, 2011, s. 105–118.
- K účasti žen na veřejném životě v Čechách v raném novověku. In: *Psáno do oblak. Sborník k nedožitým sedmdesátinám prof. Jana Kuklíka*. Praha: Karolinum, 2011, s. 237–244.
- Porážka křižáků u Domažlic roku 1431 jako místo paměti. In: *Paměť míst, událostí a osobností: historie jako identita a manipulace*. Praha: Historický ústav, 2011, s. 424–441.
- Sociální aspekty demografického vývoje. *Český časopis historický*. Praha: Historický ústav AV ČR, 2012, roč. 110, č. 3–4, s. 627–638; 639–653.
- Afričan ve Vídni. Výstava o Angelo Solimanovi. *Dějiny a současnost. Kulturně historická revue*, 2012, roč. 34, č. 1, s. 9.
- Historická demografie a dějiny rodiny v raném novověku. In: *Základní problémy studia raného novověku*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2013, s. 559–582.
- Venkov v raném novověku. In: *Základní problémy studia raného novověku*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2013, s. 307–334.
- Poutě jako forma mobility venkovského obyvatelstva v raném novověku. *Východočeský sborník historický*, roč. 2013, sv. 23, s. 235–252.
- Stavba Klášterského mlýna ve Svaté Dobrotivě v letech 1701–1702: rozbor a edice účtu. *Folia Historica Bohemica*, 2013, roč. 28, č. 1, s. 151–177.
- Pustnutí vsí na Plzeňsku za pozdně středověké agrární deprese. In: *Tenkrát na západě (Čech): kapitoly z dějin kultury a každodennosti Plzně a Plzeňského kraje*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2013, s. 49–66.
- Přínos české historické demografie po roce 1989 k dějinám českého venkova, zejména v raném novověku. In: *Východočeské listy historické*. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, 2014, sv. 32, s. 109–121.
- Demografický přechod (demografická revoluce). In: *Základní problémy studia moderních a soudobých dějin*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2014 s. 713–731.

- La construction des savoirs réciproques à travers l'enseignement (19e et 20e siècles): [Vzdělání a vytváření vzájemného obrazu (19. a 20. století)]: 23. – 24. října 2015, Zámek Pardubice. *Theatrum historiae*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2015, č. 16, s. 293–296 (spoluautorka Milena Lenderová).
- Sociální aspekty demografického vývoje. In: *X. sjezd českých historiků: Ostrava, 14.–16.9.2011. Svazek VI*. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě: Centrum pro hospodářské a sociální dějiny Filozofické fakulty Ostravské univerzity v Ostravě, 2015, s. 145–154.
- Historical Demography in Czech Republic. In: A. Fauve-Chamoux, I. Bolovan & S. Sogner (Eds.). *A Global History of Historical Demography. Half a Century of Interdisciplinarity*. Bern: Peter Lang 2016 (spoluautorka Ludmila Fialová), s. 213–224.
- Nepokoje v Chebu a okolí roku 1525: sociální protest nebo počátky reformace? In: *Středověký kaleidoskop pro muže s hůlkou: věnováno Františku Šmahelovi k životnímu jubileu*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2016, s. 581–595.

Jaroslav Kraus šedesátiletý

Významné životní jubileum letos 14. května oslavil Ing. Jaroslav Kraus, Ph.D., dlouholetý odborný pracovník Českého statistického úřadu a pedagog na Katedře demografie a geodemografie Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy.

Inženýrský titul v oboru statistika obhájil v roce 1980 na Vysoké škole ekonomické v Praze, kde v letech 1985–1986 absolvoval i postgraduální kurs statistiky. V 90. letech si rozšířil své odborné vzdělání účastí na specializovaných statistických kurzech na univerzitách v Ženevě a v Barceloně. V roce 2006 úspěšně dokončil doktorské studium Demografie na Přírodovědecké fakultě v Praze, kde dodnes působí na katedře demografie a geodemografie jako odborný asistent.

Celý svůj profesní život zasvětil statistickému úřadu, v jehož službách pracuje úctyhodných 37 let. Nejprve nastoupil po ukončení inženýrského studia v roce 1980 do oddělení demografické statistiky na Federálním statistickém úřadě, kde působil 11 let a spolupracoval mimo jiné na tvorbě analýz populačního vývoje nebo na zadání vstupních parametrů pro populační projekce. Zasloužil se i o výpočet

prvních okresních úmrtnostních tabulek za roky 1981–1985 a 1986–1990.

S přechodem na Český statistický úřad v roce 1992 se začal profesně věnovat populačním a domovním censům, které zůstaly hlavní náplní jeho práce až doposud. Při Sčítání lidu, domů a bytů 2001 měl na starosti komplexní přípravu zpracování výsledků v oddělení projektování statistických úloh. Ještě výrazněji se angažoval při přípravě a realizaci posledního SLDB v roce 2011, v němž zastával důležitou manažerskou roli nositele projektu, který se podílel na projektovém řízení, koordinaci a průběžné kontrole realizace jednotlivých etap projektu.

V letech 2008–2011 byl členem Task Force Evropské hospodářské komise OSN pro přípravu populačních censů okolo roku 2010. Své bohaté profesní zkušenosti, silné vyjednávací schopnosti a znalosti projektového řízení uplatňuje i při přípravě nadcházejícího SLDB, jehož provedení je plánováno na rok 2021.

Díky svým vrozeným manažerským schopnostem, vytrvalému zájmu

Zdroj: www.natur.cuni.cz.

o prohlubování svých znalostí a solidní jazykové vybavenosti byl během svého působení na ČSÚ několikrát pověřen zastupováním České republiky v mezinárodních výzkumných projektech. V 90. letech byl vedoucím řešitelského týmu v demografických výzkumech *Reproductive Health Survey* a *Šetření reprodukce a rodiny* (v rámci mezinárodního projektu *Fertility and Family Survey*). V letech 2007–2008 zastupoval ČSÚ v evropském statistickém projektu *CENEX*, který se zabýval integrací dat z administrativních zdrojů a výběrových šetření. V letech 2012–2013 byl zase gestorem ČSÚ v grantovém projektu Eurostatu s názvem *GEOSTAT 1B – Representing Census Data in European population grid*. V rámci tohoto projektu se rovněž podílel na organizaci a moderování konference Evropského fóra pro geostatistiku, která se konala v roce 2012 v Praze.

Jaroslav Kraus se jako jeden z mála demografů na Českém statistickém úřadě dlouhodobě věnuje i vědecko-výzkumné a pedagogické činnosti. Mezi hlavní oblasti jeho výzkumného zájmu patří prostorová diferenciace demografických procesů, tematická kartografie či problematika tzv. Big dat. Výsledky své výzkumné činnosti příležitostně prezentuje na národních i mezinárodních konferencích i v odborných periodících. V rámci jeho publikačních aktivit nelze opomenout ani jeho významné zásluhy na produkci

kartografických výstupů z posledních dvou populačních censů. Byl spolueditorem a autorem všech map Atlasu sčítání 2001 a editorem tištěného i elektronického Atlasu sčítání 2011. Zásadní měrou se podílel také na zpracování a publikování zcela nového typu územního výstupu ze sčítání, coby alternativy k prezentaci dat v zavedené územně správní struktuře, tzv. populačního gridu, který zobrazuje počet obvykle bydlících obyvatel k rozhodnému okamžiku sčítání 2011 v síti čtverců o straně 1 km.

Absolventi oboru demografie si Jaroslava Krause pamatují z techničtější zaměřených přednášek a cvičení k relačním databázím, geostatistice či geoinformatice, při nichž je učil základy práce se softwary ArcGIS a SAS a na příkladech z praxe demonstroval jejich využití v demografii. Jeho vyučovací hodiny bývaly ve srovnání s jeho kolegy z akademické půdy vždy trochu specifické, neboť je často obohacoval i o své praktické poznatky z ČSÚ.

Za všechny statistické i akademické spolupracovníky si dovoluji Jaroslavu Krausovi popřát k jeho životnímu jubileu pevné zdraví, rodinné štěstí a do dalších let hodně tvůrčího elánu a radosti nejenom z práce, ale i z vnučátek.

Štěpán Moravec

SLOVENSKÁ ŠTATISTIKA A DEMOGRAFIA

27. ROČNÍK, 2/2017

VEDECKÉ ČLÁNKY

Alena Kaščáková, Gabriela Nedelová | Výskum štruktúry a hodnoty neplatenej práce v domácnostiach na Slovensku

Branislav Šprocha | Riziká hodnotenia zdravotného stavu obyvateľstva Slovenska prostredníctvom výberových zisťovaní EHIS a EU SILC

Bianka Parmová, Mária Vojtková | Segmentácia čitateľov s využitím text miningu

Vydává Štatistický úrad Slovenskej republiky (vychází 4x do roka), distribuuje a objednávky přijímá ŠÚ SR, informační servis, Miletičova 3, 824 67 Bratislava 26, Slovenská republika, cena výtisku 5 €, cena ročního předplatného 20 €